

Petdesetletnica presvit. cesarja.

Slovesni, pomenljivi dan 2. decembra! Avstrijski narodi zrejo k svojemu ljubljenu vladarju. Milijonov src ponižno prosi k Bogu, naj se spolnijo besede avstrijskega slavo-speva: »Bog obvari, Bog ohrani, nam cesarja, Avstrijo!« 50 let je v toku urnega časa minulo, odkar vodi z mogočno roko vladarsko žezlo Franc Jožef I. Kdo se ne bi veselil tega dneva? Kdo, ki uživa dobrote avstrijske države, ne bo z nepopisno radostjo častil svojemu presvitlemu vladarju? Da! Vedno ga ljubijo poštenci, pravi Avstrijani, a ob svečani priliki ne najdejo izraza svojim čutilom. Gromovito doni čez hribe in doline, od zlatih palač v ponosnih mestih do najubornejše kočice v planinskih zavičajih urnebesni klic: »Bog živi nam cesarja!« Z viharo mogočnostjo odmeva: »Bog živi nam cesarja!« Zadnji čas se je zdela, da se tresejo temelji naše starodavne države. Ne, ne! Danes smo edini. »Viribus unitis« praznujemo cesarjev dan! V edinosti pa je moč. Upati torej smemo, da je ravno petdesetletnica cesarjeva Avstrijo pomladila. Cesar bil je že od nekdanj znamenje nerazrušljive celokupnosti; kot jubilat nam je ob enem zlata zora lepše, mirnejše prihodnosti. Zato, radujte se srca tembolj, in silnejše se razlegaj do neba prisrčen vzdih: »Bog živi nam cesarja!«

Mi Slovenci med častilci nismo zadnji. Ako bi kdo meril avstrijske narode po ljubezni do cesarja, v prvo vrsto mora potem postaviti naše dobro, zvesto, domoljubno ljudstvo. Drugi narodi so močnejši, bogatejši, številnejši, a cesarju vdan ni nobeden bolj, kakor smo mi! Zato, o cesar, od nikoder se 2. decembra ne glasi bolj vneto in bolj odkritosrčno navdušen pozdrav: »Bog živi nam cesarja!« kakor pa od večno zvestih Slovencev. Hrast se omaje in hrib, zvestoba Slovencev ne gane!

Slovenci so o petdesetletnici presvitlega cesarja slobodno ponosni. Zvesto so mu služili ves čas. V primeri so prelili več krvi za-nj, kakor kateri koli drugi narod. Pri njih je bistven del narodnega programa načelo: Vse za cesarja! To niso samo besede, to je dejstvo, sveta dolžnost za vsakega našega domoljuba. Za cesarja kri in imetje, življenje ali smrt, kakor je njegovo povelje! To je slovensko prepričanje! Tega ne podere v slovenskih srcih nobeden buren vihar!

Avstrijski narodi pa imajo tudi vsi dolžnost, 2. december posebno slovesno praznovati. Kajti vlada Franca Jožefa I. je

v avstrijski zgodovini velepomembna. Naša država je doživela v 50 letih marsikater osodepoln dogodek. Večkrat je bila Avstrija prisiljena, z orožjem braniti svoje nedvoljive pravice proti mnogobrojnim zunanjim sovražnikom. Avstrijsko orožje je bilo večinoma slabo zmagonosno. Boji v Italiji leta 1848. in 1849. spadajo med najlepša junaška dejanja naših vojsk. L. 1859. in 1866. so se borili naši vojaki z občudovanja vrednim pogumom, žal da s tem manjšim vspehom. A v vojskinem oziru nismo imeli sreče; tudi tam, kjer smo zmagali, nismo dobička želi. Vojske so nas stale ogromne svote in slednjič smo se zgubili več dežel. Vendar je rešena čast naše armade; na njo se država naslanja; z njeno pomočjo se Avstrija vzdržuje kot velesila prve vrste. Pod vlado Franca Jožefa si je naše vojaštvo priborilo toliko slovečih lavorik in je sedaj tako vzgledno in uzorno organizovano, da se sme primerjati z vsakim drugim v Evropi, na svetu sploh.

A mnogo pomenljivejša je vlada presvitlega cesarja, ako se ozremo na znotranji razvoj naše države. V tem pogledu se s Francom Jožefom ne more meriti nobeden avstrijski vladar. On nam je milostno podaril ustavo, to je: pravico, da se smejo ljudstva vdeleževati postavodajalstva in vladanja. S tem je svojim narodom podelil neizmerno veliko dobroto; ako bi se je hoteli modro, previdno in pošteno posluževati, bila bi jim lahko v velikanski hasek in blagor. Franc Jožef je poklical narodno ravnopravnost kot temeljno postavbo v Avstriji. S tem je osrečil posebno nas Slovane s pravico, po kateri smo v prejšnjih stoletjih zastoj hrepneli. Da bi se le tudi vedno vzvrševala!

Duševni napredek se je v zadnjih 50 letih nenadno povzdignil. Neštevilne, reči smemo, nastale so ljudske šole. Kjer se ni bilo pred nekimi desetletji o narodni odgoji, o obči prosveti nobenega sledu, tam prodira sedaj ljudska omika z brzimi vspehi. Pojdi po mestih, poglej v vasi in naj bodo še tako oddaljene in borne, naštel boš na tisoče ponosnih lepih stavb, ljudskih sol. In to je dobro, neobhodno potrebno. Današnji vek je vek narodne probujenosti; ljudstvo naj bo kolikor moči podučeno. Omika sama na sebi, v pravem pomenu, je ljudem le na korist, služiti mora v dušno in telesno korist.

Ali glejmo na obrt, na promet, na gospodarski razvoj. Pred 50 leti ne bi bil nikdo slutil, da bo v Avstriji tak napredek mogoč. Koliko železnic se je zidalo! Zvezane so najdaljše meje s sredino cele države med

seboj. Koliko železnic se še sedaj zida! Vse imajo namen, povzdigniti blagor avstrijskih narodov. Naš presvitli cesar je s celim srcem navdušen za vsestranski gospodarski razvitek. Zato skoraj ni razstave, pri kateri ne bi bil on na čelu. Pri vsakem večjem podjetju je on prva, odločilna moč, z besedo in dejanjem vpliva na vedno rastoči napredek.

Nad vse vzvišene pa so prelepe lastnosti in čednosti presvitlega cesarja. V zgodovini težko najdemo enakega. V čednostih je on jasen uzor vsakemu državljanu. Prislovno znana je njegova neizmerna radodarnost. Milijone je že žrtvoval za uboge sirote. Kjer koli je nesreča Avstrijo zadela s povodnji, s požarom, ali s potresom, je bil on vselej prvi. Občudovanja vredni pomočnik. Njegovo pravicoljubje slavi ves svet; že večkrat so ga tuje države klicale za posredovalca in sodnika. Svojo pogumnost je z mladeniškim ognjem kazal bodisi v vojski pri sv. Luciji l. 1848. ali istotako pri Solferinu l. 1859. V pobožnosti ga vidijo narodi povsod, kamor pride, prvi pot ga pelje v sveto cerkev. Neizrekljivo ganljiva pa je njegova potrpežljivost. Nobenega vladarja ni zadelo toliko strahovitih nesreč, kakor njega. In on, pretrpi svoje bolečine z mučenisko čednostjo, molči in neumorno spolnuje svoje vladarske dolžnosti. V poznejših vekih bo zgodovina o njem pisala svojo pravično sodbo. Dala mu bo priimek. Kakšen neki? Ga bo zvala potrpežljivega? ali pravičnega? ali dobrotljivega? Vsak priimek zasluži. V vsaki teh čednosti je resnično velik.

Kdo ga torej ne bi ljubil; kdo ga nebi s celim srcem spoštoval in cenil? In kdo mu ne bi o slovesni petdesetletnici iz globočine svoje duše navdušen klical: »Bog živi našega cesarja Franca Jožefa I.!« V tem mora biti Avstrija edina. Brezpogojna in neomejena ljubezen do presvitlega cesarja je naša vez. Vedno nas mora navdajati; a sedaj ob jubileju naj vsplamti s čarobnim sijajem. Živel, živel, Franc Jožef I.! Živela s teboj in pod tvojo še mnogoletno vlado srečna Avstrija!

Trdno dajmo se skleniti,
Sloga pravo moč rodi.
Vse nam lahko bo storiti
Ako združimo moči.
Brate vodi vez edina
Nas do cilja enega:
Živi cesar, domovina,
Večna bode Avstrija!

Dr. A. M.

Listek.

Boji in krone.

(Povest. Prevel Anton Jerovšek.)

(Dalje.)

Zdaj takoj pokličejo princa Dikdika pred zbor. Dikdik je čakal v dragoceni opravi s svojimi privrženci v sosedni sobani popolnoma prepričan, da postane v par trenotkih anamski cesar. Dolgo zborovanje ga je storilo že nepotrpežljivega. Ko pa pride med zborovalce in zve, da je propadel, začne grozno divjati. Z mečem hoče planiti na sivolasega Filina, ki je bil njegov glavni nasprotnik, pa okoli stoječi razorožijo besnečega princa in prvi minister mu pravi:

»Vaš blagor in tudi blagor države zahtevajo od nas, da Vas nekaj časa obdržimo kot jetnika. Odpeljite njih Visokost takoj v zapadni stolp!« Minister namigne straži, ki takoj odpelje Dikdika v zaznamovani stolp.

In čez nekaj minut se zopet odprejo vrata in v sobano stopi bogato oblečen, bled in boječ mladenič. Ko koraka po sobi, se vržejo pred njim služabniki in uradniki na tla. Ministri in zbrani zborovalci pa ga pozdravijo z navdušenim klicom: »Slava našemu cesarju! Slava Hijepkovi!« Nato ga vzdignejo

na prestol in mu posadijo krono na glavo ter mu prisežejo zvestobo s tem, da padejo po vrsti vsi pred prestolom na tla in poljubijo podplate cesarjevih čevljev.

»Hijepkova!« »Mir in sloga!« so klicale tudi zunaj množice.

»Zmagali smo«, reče francoski poslanec o. Hovangu, ko zve, da je Hijepkova cesar.

»Da«, odgovori tolmač, ki je svoje domačine bolje poznal. »Da bi le ne bila zvijača.«

»Ali se bojite izdajstva? Francozi so na vse pripravljeni. Poveljnik francoskih ladij zahteva poroštvo, zato pride v mesto Hue francoska posadka.«

»To zahtevate?« vpraša o. Hovang prestrašen.

»Potem se gotovo vname strašna vojska, in mi kristijani bodemo zopet s krvjo plačali vaše zahteve.«

6. V zapadnem stolpu.

Kristijane, ki so se pri Tidikovem pogrebu branili darovati, je tirala razdivjana četa vojakov v velik, štirioglat stolp, ki je šterlel na zapadni strani iz trdnjave. Ne da se dopovedati, kako so jih surovi vojaki med potom suvali in topli! »Psi!« je klical vedno hudobni vodja vojaške čete, »Psi in ščeneta! Kaj? Vi nočete častiti rajnega cesarja, grdemu

psu pa, ki je končal svoje življenje na vešalih skazujete božjo čast? Saj sem že videl podobo vašega boga! Sramota za vas! In okoli tega psa je narisana truma kristijanov, ki svoj pasji obraz umivajo v krvi obešenega psa.«

Take zasramovalne podobe o Kristusu in njegovi veri so bile res močno razširjene na Kitajskem in v Anamu. In čudno je, da so se takih sramotilnih podob že posluževali tudi Rimljani, le da so mesto psa naslikali osla na križ. Zasramovanje božjega Zveličarja je bolj bolelo in žalostilo našega srčnega Franca, kakor pogosti udarci, ki so padali po njem. Mati, ki je šla zraven njega, ga tolaži in pravi: »To sramoto hočemo Jezusu popraviti s tem, da bodemo iz ljubezni do njega potrpežljivo nosili njegov križ.«

»To rad storim, mati. Bog jim naj odpusti, saj ne razumejo, kar proklinjajo.«

»Kaj govori predrzní dečko?« vpraša nek vojak. »Pravi, da on nekaj razume, cesar mi ne umemo? Tu imaš spomin za svojo predrznost!« in da dečku zaušnico, da se tarnaje zvrne na tla. In surovež nadaljuje: »Meni se zdi, da je to tisti deček, ki je s svojim krščanskim križem naredil, da rajnemu cesarju zdravila niso nič pomagala. Da, da, gotovo je on, ker se mu še pozna bič. Glej ga, kako je črn in siv po licu! Ali še nisi zadovoljen s tem, kar si že dobil? Le po-